

Documents d'aco

Josep Jiménez Montejo

La indignació de Jesús

Acció
Catòlica
Obrera

24

Josep Jiménez Montejo

*La indignació
de Jesús*

Documents d'ACO núm. 24
Primera edició: 2014

Tapioles, 10, 2n. planta 08004 Barcelona
c/e: acocatalunya@gmail.com
<http://www.treballadors.org/aco>
Imprimeix: Multitext, S.L.

SUMARI

Presentació	5
Llibres de la Bíblia citats	9
1. Introducció	11
1.1. La ira de Déu, càstig o amor?.....	11
1.2. I nosaltres, tenim dret a la ira?.....	13
2. La ira de Déu a l'Antic Testament	15
2.1. La ira a l'Antic Testament	17
2.2. Què és la ira de Déu	18
2.3. Les causes de la ira	21
2.4. Contra qui s'adreça la ira de Déu.....	22
2.5. Els instruments de la ira de Déu.....	22
2.6. També Israel és instrument de la ira de Déu.....	24
2.7. La ira de Déu no dura per sempre.....	24
2.8. La ira de Déu salva Israel.....	27
2.9. Alliberar-se de la ira de Déu.....	28
3. La indignació de Jesús	30
3.1. El refús de l'amor de Déu	31
3.2. Marc, el pintor fidel de Jesús.....	33
3.2.1. Jesús se'ls anà mirant.. Mc 3,1-6.....	34

3.2.2. Deixeu que els infants vinguin a mi... Mc 10,13-16.	38
3.2.3. El meu temple serà anomenat "casa d'oració..."	
Mc 11,15-19.....	43
3.3. Conclusió.....	50

PRESENTACIÓ

Hi ha moltes coses en la vida que ens provoquen indignació. Les principals són, segurament, les injustícies, i més encara, l'abús sobre els més dèbils i pobres, sigui en el nivell que sigui: social, polític, laboral, personal... No fa pas gaire vam veure les nostres places plenes de gent indignada per diferents motius, alguns dels quals eren compartits per molta gent, hi fossin allà o no. El cert és que la indignació és sentida per moltes persones encara que no la manifestin exteriorment. I és que la situació actual ha estat provocada per una crisi econòmica que sembla haver estat dissenyada contra els pobres i ha provocat tant d'atur que ha portat moltes famílies, a una situació quasi d'indigència. I sentim vergonya. Sí, també nosaltres estem indignats i avergonyits en veure la corrupció que resta impune; en veure les estafes; en veure els desnonaments promoguts sovint per una banca que ha rebut tants de diners públics; en veure que malgrat la dignitat de la política, els partits polítics no sempre actuen pensant en el poble que han de servir. Sí, estem indignats perquè, a més, no tot el que és legal és legítim ni just, i perquè les víctimes d'aquest fet són sempre els més pobres.

Però això no ens hauria de venir tant de nou, ja que Jesús ens hi va advertir, però a més ens va indicar un camí de sortida:

Ja sabeu que els governants de les nacions les dominen com si en fossin amos i que els grans personatges les mantenen sota el seu poder (Mt 20,25).

Ja sabeu que els qui figuren com a governants de les nacions les dominen com si en fossin amos, i que els grans personatges les mantenen sota el seu poder (Mc 10,42).

Els reis de les nacions les dominen com si en fossin amos, i els qui tenen poder damunt d'elles es fan dir benefactors (Lc 22,25).

I, en paraules de Mateu, conclou:

Però entre vosaltres no ha de ser pas així: qui vulgui ser important enmig vostre, que es faci el vostre servidor, i qui vulgui ser el primer, que es faci el vostre esclau; com el Fill de l'home, que no ha vingut a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida com a rescat per tothom (Mt 20,26-28).

Marc s'expressa en paraules quasi iguals, i Lluç en paraules molt semblants. La sortida, la resposta és, per tant, el servei. Sí, i han estat el servei i la solidaritat, tant familiar com social, els que han permès, i encara estan permetent a moltes persones, trampejar una situació que, per desgràcia, encara no remet.

Sí, estem indignats i avergonyits en veure els abusos sexuals que pateixen els petits, o els pecats de l'Església que sovint escandalitzen els senzills, o la violència contra els més dèbils, "les" més dèbils, en l'àmbit familiar. Indignats en veure la impunitat en l'obtenció de prebendes per part dels qui retenen el poder, ni que sigui obtingut per via de la democràcia. Indignats amb nosaltres mateixos perquè no sempre fem front a la nostra condició humana sovint abocada a la corrupció, a la mentida, a l'abús. Quan fa uns anys era habitual sentir parlar de la "*cultura del pelotazo*", és a dir, de l'obtenció fàcil i ràpida de diners en operacions, especialment urbanístiques i en el camp de la construcció, recordo haver criticat aquesta forma de guanyar diners. I sovint, massa sovint, la resposta rebuda era aquesta: "*Si jo pogués faria el mateix*".

A la Comissió de Formació d'ACO més d'un cop havíem parlat d'aquests temes, i especialment quan vam participar en l'organit-

zació del Curs de Formació Política juntament amb el CEP (Centre d'Estudis Pastoral de les Diòcesis Catalanes), que va tenir lloc el mes de març de 2012. És per això que vam pensar que el llibret que és costum que l'ACO doni als militants en la festa anual de la Jornada General, tingués com a tema la indignació de Jesús. La tria ens venia facilitada pel fet que, donat que estàvem en un curs de preparació del Consell (el vam tenir el passat mes de maig), no teníem encara decidida la prioritat que treballaríem aquest curs 2013-2014. Recordareu que és costum que el llibret estigui relacionat amb la prioritat de cada curs. Felicitment, però, la prioritat triada per a aquest curs 2013-2014, *La dignitat de la persona*, i el tema d'aquest treball estan molt en consonància, ja que el motiu principal de la indignació de Jesús és la violació de la dignitat, la de Déu i la de les persones. Dignitat i indignació, ja es veu, a més de tenir la mateixa arrel estan relacionades perquè ens "in-dignem", o bé som "in-dignes", quan la dignitat no és respectada, quan la nostra dignitat o la dels altres és violentada. I quan som nosaltres qui no respectem els altres o no ens respectem a nosaltres mateixos, estem atemptant contra la nostra pròpia dignitat de fills i filles de Déu, cridats a ser perfectes (cfr. Mt 5,48) i misericordiosos (cfr. Lc 6,36) com Ell.

Aquest treball no pretén ser un exercici d'erudició sobre el tema que s'hi exposa. Malgrat tot, és clar que he consultat una bibliografia específica sobre el tema de la indignació i la ira de Déu, tant a l'Antic Testament, com al Nou Testament. Agraeixo al personal de la Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona l'amabilitat amb què m'han facilitat l'accés a les obres consultades tant de la mateixa biblioteca com d'altres institucions acadèmiques. També agraeixo a la Mercè Solé la tasca de revisió del text i de la seva traducció al castellà.

LLIBRES DE LA BÍBLIA CITATS

documents

ANTIC TESTAMENT

Am	Profeta Amós
Dngr	Fragments grecs del Llibre de Daniel
Dt	Llibre del Deuteronomi
Esd	Llibre d'Esdras
Ex	Llibre de l'Èxode
Ez	Profeta Ezequiel
Gn	Llibre del Gènesi
Is	Profeta Isaïes
Jb	Llibre de Job
Jo	Profeta Jonàs
Jr	Profeta Jeremies
Js	Llibre de Josuè
Lv	Llibre del Levític
Mi	Profeta Miquees
Ml	Profeta Malaquies
Nm	Llibre dels Nombres
Os	Profeta Osees
1Sa	1r Llibre de Samuel
2Sa	2n Llibre de Samuel
Sl	Llibre dels Salms

NOU TESTAMENT

Ap	Llibre de Apocalipsi
Ef	Carta als Efeis
Fil	Carta als Filipencs
Jm	Carta de Jaume
Jn	Evangeli de Joan
Lc	Evangeli de Lluc
Mc	Evangeli de Marc
Mt	Evangeli de Mateu
Rm	Carta als Romans
1Te	Primera carta als Tessalonicencs
2Tm	Segona carta a Timoteu

1. INTRODUCCIÓ

Tant en l'Antic Testament com en el Nou Testament l'actitud de Déu envers els pecadors és descrita en uns termes presats per las passions humanes d'ira o d'indignació, encara que pugui semblar una "humanització" de Déu massa agosarada. Sovint, però, s'ha fet una distinció dient que l'Antic Testament posava l'èmfasi en la ira divina, mentre que el Nou Testament el posava en la gràcia i en l'amor de Déu. Però el concepte d'ira apareix en tots dos testaments.

1.1. LA IRA DE DÉU, CÀSTIG O AMOR?

A l'Antic Testament als profetes i als salms es parla en termes durs, i a més com si Déu se servís dels fenòmens naturals (fam, pesta) i de les passions i de les ambicions dels humans, fins i tot dels pecadors, per castigar els pecats. La ira de Déu seria el fruit inevitable del pecat. Però quan l'escriptor sagrat parla de gràcia, semblaria estar pensant en la relació personal entre Déu i el seu poble. En conclusió, la ira és l'efecte del pecat humà, mentre que la gràcia no és l'efecte de la bondat humana, sinó que és inherent al caràcter de Déu. Reblant el clau, l'amor, és vist, sens dubte, com una actitud activa i personal de Déu envers l'home, mentre que la ira, molt sovint, no ho és. Malgrat tot la ira divina sovint es manifesta en estreta aliança

amb l'amor diví, i de vegades expressa la reacció a un amor que s'ha frustrat:

Entre totes les nacions de la terra, tan sols us vaig escollir a vosaltres. Per això mateix us demano comptes de totes les vostres culpes (Am 3,2).

Jesús, ho veurem més endavant, també apareix moltes vegades ple d'ira, indignat, en els evangelis, especialment quan l'home és inhumà amb l'home, i quan els representants oficials de la religió tergiversen Déu. Jesús, per la seva part, no atribueix les desgràcies naturals al pecat. Ho podem veure a Lluç:

Per aquell mateix temps, alguns dels presents explicaren a Jesús el cas d'uns galileus, com Pilat havia barrejat la sang d'ells amb la dels sacrificis que oferien. Jesús els respongué: ¿Us penseu que aquells galileus van morir així perquè eren més pecadors que tots els altres galileus? Us asseguro que no: i si no us convertiu, tots acabareu igual. I aquelles divuit persones que van morir a Siloè quan la torre els va caure al damunt, ¿us penseu que eren més culpables que tots els altres habitants de Jerusalem? Us asseguro que no: i si no us convertiu, tots acabareu de la mateixa manera (Lc 13,1-5).

Sant Pau, com no podia ser d'una altra manera, també en parla d'un tema com aquest, però aquí el citarem bastant de passada, ja que el lloc de la ira de Déu en Pau requeriria un estudi que va més enllà de l'objectiu d'aquest treball, i de les nostres possibilitats i coneixements.

L'Esclat mira la ira com un atribut de Déu, un atribut que cal entendre en relació al seu amor. La ira no és un atribut permanent de Déu. Mentre que l'amor i la santedat formen part de la seva natura essencial, la seva ira es manifesta com a conseqüència del pecat humà, i si no hi hagués pecat no hi hauria ira. Per tant, és l'oposició de Déu al pecat de l'home el que fa que l'home estigui exposat a la seva ira. Però Déu ofereix en Jesucrist el camí de l'alliberament de la ira. En Jesucrist Déu mateix suavitza les conseqüències destructives del pecat. D'aquí que la Bona Notícia, que és Jesucrist mateix, i que es manifesta a través de tots els escrits del Nou Testament, crea una divisió entre els que són alliberats de la ira a través de la fe en l'amor compassiu de Déu i els qui resten sota la ira perquè menyspreen aquesta gràcia. Sant Pau ho expressa així:

Però Déu ha donat prova de l'amor que ens té, perquè Crist va morir per nosaltres quan encara érem pecadors. Amb molta més raó, doncs, ara que som justos per la sang de Crist, serem salvats del càstig gràcies al mateix Crist (Rm 5,8-9),

i també, per expressar el rebuig de la gràcia diu:

En altre temps tots nosaltres també havíem viscut com ells: ens abandonàvem als desigs terrenals i ens deixàvem endur pels seus impulsos. Actuàvem seguint la nostra naturalesa, i així ens fèiem mereixedors del càstig de Déu igual que els altres (Ef 2,3).

1.2. I NOSALTRES, TENIM DRET A LA IRA?

La ira és un dret en Déu, però una injustícia en l'home. Així, mentre l'amor de Déu enclou la ira, en l'home, amor i còlera s'exclouen. Jesucrist més d'un cop condemna la ira humana amb el seu desordenat desig de venjança, i avisa que l'enuig, sense causa, és un pecat greu i que és un deure reconciliar-se amb els germans, especialment abans d'oferir un sacrifici:

Doncs jo us dic: El qui s'irriti amb el seu germà serà condemnat pel tribunal; el qui l'insulti serà condemnat pel Sanedrí, i el qui el maleeixi acabarà al foc de l'infern. Per això, si en el moment de presentar la teva ofrena a l'altar, allí et recordes que el teu germà té alguna cosa contra tu, deixa allí mateix, davant l'altar, la teva ofrena i vés primer a fer les paus amb el teu germà; ja tornaràs després a presentar la teva ofrena (Mt 5,22-24).

En la paràbola del fill pròdig (Lc 15,11-32), el germà gran representa el contrari del pare que perdona, perquè la seva ira es deu a la duresa del seu cor i no a la indignació causada per la misericòrdia. El v. 28 ho expressa clarament: *El germà gran s'indignà i no volia entrar*. I és que la còlera de Déu neix de l'amor ferit, mentre que la còlera de l'home neix de l'egoisme irritat. El rei Herodes s'indigna perquè no pot dur a terme els seus plans contra el pla salvador de Déu:

Quan Herodes es veié burlat pels savis, es va indignar molt, i ordenà que a Betlem i a la seva rodalia matessin tots els nens de dos anys en avall, l'edat que calculava pel que li havien dit els savis (Mt 2,16).

La ira i la justícia, ho hem dit, són un atribut de Déu, i no poden ser "usurpades" per l'home. Veiem aquest verset de Lluç:

¿I Déu no farà justícia als seus elegits que clamen a ell de nit i de dia? ¿Creieu que els tindrà esperant? (Lc 18,7).

I sant Pau insisteix en que la ira és cosa de Déu, però que la tasca de l'home consisteix en quelcom diametralment oposat a la ira, com són els criteris que trobem a Mateu 25, en el passatge del judici final, i encara més, perquè no es tracta d'assistir el pobre, sinó "el teu enemic":

Estimats, no us prengueu la justícia per la vostra mà; deixeu que actuï el càstig de Déu, tal com diu l'Esclatada: A mi em toca de passar comptes, jo donaré la paga, diu el Senyor. Més aviat, si el teu enemic té fam, dóna-li menjar; si té set, dóna-li beure: serà com si posessis brases sobre el seu cap. No et deixis vèncer pel mal; al contrari, venç el mal amb el bé (Rm 12,19-21).

Finalment, en la carta de sant Jaume se'ns avisa que la irritació, la ira, no té res a veure amb el comportament que Déu espera de nosaltres, ni amb la seva justícia:

L'home que està irritat no obra segons la justícia de Déu (Jm 1,20) .

Per acabar, tornem a insistir en que no es pot afirmar que l'anunci de la ira divina pertanyi a l'Antiga Aliança i que l'amor de Déu sigui exclusiu del Nou Testament. L'Antic Testament proclama amb igual força i convicció que el Nou l'amor i la misericòrdia de Déu, a més de la seva ira, i el Nou Testament predica la còlera divina juntament amb la misericòrdia del Senyor. Encara que també ho direm més endavant, ja ara es pot afirmar que tant en l'Antic Testament com en el Nou Testament hi ha un motiu últim de la ira divina: l'orgull humà que constitueix un menyspreu fonamental de Déu i vol, sigui com sigui, viure la vida sense Déu. En l'Antic Testament el menyspreu d'aquest amor ofereix una nova ocasió a la indignació divina. La ira de Déu no és una reacció psicològica, una escalfament momentani i inesperat, sinó una reacció pensada amb una intenció educativa. En el Nou Testament la ira de Déu no està mai presentada amb el color de la passió psíquica o natural, ni que esclati incomprensiblement o irracionalment, ni que duri eternament, com sovint passa a l'Antic Testament. En el Nou Testament preval el concepte teològic d'ira (és perquè Déu estima) sobre el psicològic, i això va junt amb la preeminència donada a la ira com a acció (és perquè Déu actua per a salvar) i no com a reacció psicològica.

2. LA IRA DE DÉU A L'ANTIC TESTAMENT

La ira de Déu, en la Bíblia, és expressió de la seva santedat i de la seva justícia, no és una irritació incontrolada, sinó provocada tant pel comportament dels individus, com pel pecat del poble de l'Aliança, que molt sovint és infidel i transgredeix el dret diví. La ira de Déu també es pot definir com l'amenaça divina amb l'aniquilament de l'existència de qui s'oposi a la seva voluntat o als seus propòsits o violi la seva santedat o el seu amor, ja que la voluntat de Déu és salvar l'home. Freqüentment s'al·ludeix al disgust, al malestar de Déu a causa del pecat de l'home i al càstig amb que l'haurà de castigar:

Quan Déu s'indigna, ningú no l'atura: ni Rahab i els seus aliats que ara li fan d'escambell! (Jb 9,13).

I també:

Totes les ordres donades pel Déu del cel respecte al seu temple seran executades amb diligència, no fos que la seva indignació caigués sobre els dominis del rei i dels seus fills (Esd 7,23).

A través de l'Antic Testament la ira divina és vista com una manifestació de la voluntat de Déu mateix. Aquesta ira es produeix quan l'home vol frustrar la voluntat de Déu i el seu propòsit de

salvar-lo. També la injustícia social en el si del poble escollit causa la seva ira:

Escolteu això, els qui engoliu els pobres fins al punt d'exterminar els desvalguts del país! Vosaltres dieu... Vendrem amb mesures més petites... farem trampa amb les balances... Amb aquells diners comprarem esclaus, o bé adquirirem un pobre per un parell de sandàlies... Jo, el Senyor, orgull de Jacob, juro que no oblidaré mai això que feu! ...Aquell dia, apagaré el sol al mig del cel, en ple dia s'enfosquirà la terra... Canviaré en dol les vostres festes... Aquest final serà un dia amarg (Am 8,4-10).

I ni el profeta, ni el sacerdot ni el rei estan exemptes de responsabilitat en el judici diví:

¿Et penses que ets rei perquè rivalitzes en cedres? El teu pare també menjava i bevia, però tenia en compte el dret i la justícia, i tot li anava bé. Judicava a favor dels humils i dels pobres, i tot anava bé. Això vol dir conèixer-me! Ho dic jo, el Senyor. Però tu només tens ulls i cor per al guany injust, per a vessar sang innocent, per a oprimir i atropellar (Jr 22,15-17).

En sant Pau, i especialment en la Carta als Romans:

Ara es revela com Déu castiga des del cel tota la impietat i la injustícia dels homes que ofeguen la veritat amb les seves males accions (Rm 1,18).

Però també en el Llibre de l'Apocalipsi, apareix encara, la referència al "dia de la ira" (o dia del càstig, de la indignació) i a la "copa de la ira", especialment a Ap 16,1:

Aneu i aboqueu a la terra les set copes de la ira de Déu.

Fins i tot alguns relacionen la copa a la qual Jesús fa referència en la pregària a l'Hort de les Oliveres (Lc 22,42: *Pare, si ho vols, aparta de mi aquesta copa*, i Jn 18,11: *¿no he de beure la copa que el Pare m'ha donat?*). També al profeta Sofonies i al profeta Malaquies trobem referències semblants al "dia de la ira" o "dia del càstig", o "dia del Senyor" i, de forma potser menys explícita, en altres llocs de l'Antic Testament. No he seguit aquest fil del tema perquè he vist que portava molt més enllà de les pretensions d'aquest treball sobre la indignació de Jesús.

2.1. LA IRA A L'ANTIC TESTAMENT

Els biblistes parlen d'una gran proximitat entre el terme "ira" i el terme "nas", ja que sembla que hi ha una clara relació etimològica, i en un cert sentit, antropomòrfica. Aquesta relació entre ira, o ràbia, o indignació... i nas, continua avui d'una forma o una altra. Sovint quan ens irriem, ens indignem... diem que tenim els nassos plens, que estem fins als nassos, que arrufem el nas... expressant disgust o irritació. Al llibre de l'Èxode trobem la resistència de Moisès a ser enviat i la seva insistència rebeca. Moisès va insistir:

T'ho suplico, Senyor, envia-hi algú altre. El Senyor, irritat contra Moisès, li va dir: ¿No tens el teu germà Aaron, el levita? Jo sé que ell parla bé (Ex 4,13-14).

De vegades la ira del Senyor s'expressava en forma de tempesta, com veiem en el salm 18, fent a més referència a la ira i al respir del nas:

...cruixiren els fonaments de les muntanyes, trontollaren quan ell es va indignar. El seu respir treia glops de fum... els núvols, davant el seu esclat, es tornaven brases roents i calamarsa. El Senyor, dalt al cel, féu esclatar la tronada... fulminava a grapat els seus llamps. Llavors va aparèixer el fons del mar, els fonaments de la terra quedaren descoberts, en sentir el crit del reny del Senyor i el bufec terrible del seu respir (Sl 18,8b-9a.13-14a.15b-16).

Normalment, aquesta expressió, "el bufec del seu alè", expressa l'acció indignada de Déu:

Al bufec del teu alè s'han apilat les aigües, s'han alçat les onades com un dic, s'ha endurit l'aigua al mig del mar (Ex 15,8).

A part de Déu, també s'enfurismen els seus missatgers, tot i que en el seu nom. S'indigna Moisès per la falta de fe dels israelites:

Amb tot, alguns no van fer cas de Moisès i en guardaren per a l'endemà, però es va omplir de cucs i es va podrir. Moisès s'indignà contra ells (Ex 16,20).

S'indignen els profetes, i el seu enuig és signe de la ira de Déu, i a més senten una indignació humana profunda contra la injustícia i la immoralitat:

Aleshores Isaïes digué: Escolteu-me, descendents de David: ¿No en teniu prou d'acabar la paciència dels homes, que voleu acabar també la del meu Déu? (Is 7,13);

No m'he reunit mai amb les colles que es diverteixen fent festes. M'has obligat a quedar-me tot sol, ple del teu enuig fins dalt de tot (Jr 15,17).

Injustícia i immoralitat que el profeta Amós, sentint-se cridat per Déu a indignar-se, expressa de forma ben concreta. La crida:

Doncs bé, el Senyor, Déu sobirà, no fa res sense revelar el seu disseny secret als seus servents, els profetes (Am 3,7).

La crítica a la violència i la rapinya:

Aquesta gent no sap obrar honestament. Acumulen en els seus palaus fruits de violència i de rapinya (Am 3,10).

La crítica a les múltiples residències i al luxe:

Destruiré les cases d'hivern i les residències d'estiu. Cauran les mansions d'ivori. Serà la fi dels grans palaus! (Am 3,15).

I també, la crítica al maltractament i a l'abús sobre els pobres i a la golafreria:

Escolteu aquestes paraules, dames de la muntanya de Samaria, vaques de Basan que oprimiu els febles i maltracteu els pobres, vosaltres que dieu als marits: Porteu vi, que volem beure! (Am 4,1).

2.2. QUÈ ÉS LA IRA DE DÉU

La ira de Déu no és una passió semblant a la ira humana. La ira de Déu és una justa reacció a la transgressió d'un manament o a la resistència al seu projecte històric. Expressa l'aversion de Déu contra tot mal, contra els qui trenquen l'Aliança i tenen captiva la veritat. Recordem, ja hem vist el text més amunt, com s'expressa sant Pau al respecte:

Ara es revela com Déu castiga des del cel tota la impietat i la injustícia dels homes que ofeguen la veritat amb les seves males accions (Rm 1,18).

Aquesta ira és manifestació de la santedat de Déu i de la reivindicació del seu domini absolut:

Tu no ets pas un Déu que es complagui en la maldat, no admetes el dolent a casa teva; els homes obcecats no resisteixen la teva mirada. Detestes els amics de males arts, fas desaparèixer els mentiders; l'home fals i sanguinari, tu l'abominas, Senyor (Sl 5,5-7).

La ira és la reacció contra la "hybris" (l'orgull extrem) de l'home, que es pensa a si mateix com a absolut, la qual cosa el va portar a la fractura amb Déu concretada en el pecat original, que en el fons consisteix en l'abandonament per part de la humanitat de la línia evolutiva volguda per Déu. Des d'aleshores, qualsevol desgràcia, dissort o calamitat pot ser atribuïda a la ira de Déu. Així ho veiem al capítol 3 del Gènesi, on els mals són presentats com a fruit de la fractura amb Déu, i també al profeta Amós:

¿Passa cap desgràcia a la ciutat que no vingui de la mà del Senyor? (Am 3,6).

La ira de Déu és el principi de la justícia reivindicativa de Déu, que amb la ira no només castiga la transgressió o la resistència sinó que intenta restablir i mantenir l'ordre establert entre ell i l'home. L'israelita pietós prega per no ser castigat d'acord amb aquesta justícia tan severa, però fins i tot castigant, Déu farà prevaler la seva clemència i la seva compassió:

No em reprenguis, Senyor, tan durament, no em corregeixis amb tant de rigor... Torna, Senyor; salva'm la vida, allibera'm per l'amor que em tens... El Senyor escolta el meu plor. El Senyor escolta la meva súplica i acull la meva pregària (Sl 6,2.5.9b-10).

Veiem encara la tendresa d'aquesta pregària al profeta Jeremies:

Corregeix-me, Senyor, però amb mesura; no amb enuig, que no en quedaria res (Jr 10,24).

Així, la ira de Déu, no és la ira per la ira i només com a càstig, sinó per tornar a estimar l'home. La ira i l'amor de Déu no s'exclouen, sinó que s'inclouen. La ira de Déu neix del seu amor i de la seva compassió. Podríem dir que la ira és un recurs de la Teologia de l'Aliança: la ira divina com a expressió de l'amor que ha estat refusat i ofès. En aquest sentit, l'explicació de la violència de la predica-

ció dels profetes és que el seu sant amor ferit és el que desperta la ira del Senyor. Aquest amor ferit no consisteix en altra cosa que en la repetida apostasia d'Israel, en l'abandonament de JHWH, Déu, per anar darrere altres déus:

Si surt un profeta o un visionari enmig teu i t'anuncia un senyal o un prodigi, però, a més, et proposa de seguir i adorar altres déus que no havíeu conegut... no facis cas d'aquelles profecies o d'aquelles visions. Seguiu únicament el Senyor, el vostre Déu, revereu-lo, compliu els seus manaments, obeïu-lo, adoreu-lo i manteniu-vos fidels a ell... aquell profeta o visionari serà condemnat a mort, perquè us ha predicat que apostatés-siu del Senyor, el vostre Déu, el qui us va fer sortir del país d'Egipte, el qui et va rescatar de la terra on eres esclau... Si el teu propi germà, el teu fill o la teva filla, o la teva pròpia dona, o el teu més gran amic, et proposa d'amagat de donar culte a altres déus... no en facis cas, ni tan sols l'escoltis (Dt 13,2-9).

Recordem també la ira davant el vedell d'or:

El Senyor digué a Moisès: Baixa de pressa, perquè el teu poble, que tu havies tret del país d'Egipte, s'ha pervertit. De seguida s'han desviat del camí que jo els indicava. S'han fabricat un vedell de fosa i es prosternen al seu davant, li ofereixen sacrificis i diuen: Aquests són els teus déus, Israel, que t'han tret del país d'Egipte! El Senyor va afegir: Veig com és aquest poble: sempre va a la seva. Ara, doncs, deixa'm que s'encengui contra ells la meva indignació i els extermini. Després faré de tu un gran poble (Ex 32,7-10).

I ja que sovint la fidelitat s'expressa en accions com el culte, la invitació a la puresa del culte és constant, tot i que acompanyada d'amenaçes d'aniquilació:

Heu vist els seus ídols abominables i repugnants de fusta, de pedra, de plata i d'or. Que ningú de vosaltres, home o dona, família o tribu, no aparti avui el seu cor del Senyor, el nostre Déu, per donar culte als déus d'aquelles nacions... El Senyor no planyeria aquest home: la seva indignació i la seva gelosia s'encendrien contra ell i el fulminaria amb totes les malediccions escrites en aquest llibre. El Senyor esborraria de sota el cel el record d'aquest home i, per a perdició seva, el separaria de totes les tribus d'Israel, en compliment de totes les malediccions que sancionen l'aliança escrita en aquest llibre de la Llei... Totes les

nacions preguntaran: Per què el Senyor ha tractat així aquest país? Per què tanta severitat? Llavors els respondran: Perquè van abandonar l'aliança que el Senyor, el Déu dels seus pares, havia pactat amb ells quan els va fer sortir d'Egipte, i van donar culte a altres déus i els adoraren, uns déus que ells no coneixien i que el Senyor no els havia donat. Per això la indignació del Senyor es va inflamar contra aquest país i va fer caure damunt d'ells totes les malediccions escrites en aquest llibre. El Senyor, amb tot l'ardor de la seva indignació, els arrencà del seu país i els féu anar en una terra estrangera, on són encara avui (Dt 29,16-27).

Per concloure crec que es pot afirmar que a la Bíblia la història es veu subjecta a la providència divina, i com ja hem dit, l'objecte de la ira divina és l'home pecador que es revela contra el seu creador. Entre molts altres textos podem citar aquest:

Quan el Senyor va veure com creixia la malícia dels homes i que d'un cap a l'altre del dia només pensaven a fer mal, s'entristí i es penedí d'haver-los creat. I va dir: Faré desaparèixer de la terra l'home que vaig crear. No hi deixaré ni homes, ni animals, ni bestioles, ni ocells. Em penedeixo d'haver-los fet (Gn 6,5-7).

2.3. CAUSES DE LA IRA

A part de les que ja han anat sortint, podem encara citar la conducta del poble en el camp social i econòmic i la seva pràctica cultural, les quals són objecte específic d'aquesta ira, malgrat que el Senyor és un Déu "lent a la ira", com ell mateix es revela a Moisès:

Jo sóc el Senyor, lent per al càstig i ric en l'amor (Nm 14,18).

Però Déu desencadena la seva ira davant la infidelitat i la ingratitude, especialment, com acabo de dir, quan els drets dels febles són conculcats. Ho veiem de forma clara al capítol 22 de l'Èxode, on especialment en el v. 23 (*encès d'indignació us farà morir a la guerra*), es fa referència a aquesta indignació, una indignació per motius que podem considerar ben actuals: el tracte donat als immigrants, als desvalguts (viudes i orfes), als petits que confien en Déu i en la seva justícia, als que necessiten diners per viure o als que empenyoren el més necessari:

No explotis ni oprimeixis l'immigrant, que també vosaltres vau ser immigrants al país d'Egipte. No maltractis cap viuda ni cap orfe: si els maltractes i clamen a mi, jo escoltaré el seu clam i, encès d'indignació, us faré morir a la guerra; llavors quedaran viudes les vostres dones, i orfes els vostres fills. Si prestes diners a algú del meu poble, al pobre que viu amb tu, no facis com els usurers: no li exigeixis interessos. Si et quedes com a penyora el mantell d'algú, torna-l'hi abans no es pongui el sol. És tot el que té per a abrigar-se. Amb què dormiria? Si clamava a mi, jo l'escoltaria, perquè sóc misericordiós (Ex 22,20-25).

2.4. CONTRA QUI S'ADREÇA LA IRA DE DÉU

La ira de Déu pot adreçar-se contra tots els qui viuen sense Déu, però no castiga l'home sense abans no haver-lo avisat, com veiem al Llibre del Deuteronomi:

Reverencia el Senyor, el teu Déu, adora'l a ell sol i jura només pel seu nom. No aneu darrere altres déus, déus de les nacions veïnes, perquè el Senyor, el teu Déu, que és enmig teu, és el Déu-gelós. Mira de no enutjar-lo, que et podria fer desaparèixer de la terra (Dt 6,13-15).

Són castigats els qui no han volgut escoltar:

Encès d'indignació, faré justícia contra les nacions que no m'hauran obeït (Mi 5,14),

i els qui no viuen segons les normes divines:

Ai, Senyor, Déu sobirà! ¿Vols exterminar tota la resta d'Israel, abocant sobre Jerusalem la teva indignació? Ell em va respondre: La culpa del poble d'Israel i de Judà és enorme; el país és xop de sang i la ciutat s'ha omplert de perversió. Ells diuen: El Senyor ha abandonat el país, el Senyor ja no veu res. Doncs jo tampoc no els miraré amb compassió ni tindrè pietat. Els faré pagar la seva conducta (Ez 9,8b-10).

2.5. ELS INSTRUMENTS DE LA IRA DE DÉU

Tot sovint aquesta ira es manifesta a través del càstig de la mort. Recordem, durant l'èxode, el passatge de les guatlles quan, plens d'avarícia, van arreplegar, el que menys, deu sacs:

Encara tenien la carn entre les dents, sense haver començat a mastegar-la, que el Senyor va mostrar la seva indignació contra el poble i el colpí amb una gran mortaldat. Per això van donar a aquell lloc el nom de Quibrot-Ataavà (que vol dir «sepulcres del desig»), perquè allí van enterrar els qui havien desitjat més menjar (Nm 11,33-34).

I recordem també les amenaces en cas de desobediència tal com són descrites al Llibre del Deuteronomi (Dt 28,15-26):

En canvi, si no obeeixes el Senyor, el teu Déu, i no mires de complir tots els seus manaments i decrets que avui et dono, et cauran al damunt totes aquestes malediccions (Dt 28,15).

I continua una llista llarga concretant les amenaces: en l'escassetat dels fruits de la terra, pesta i altres malalties, sequera, derrotes, etc. i acaba amb una maledicció sobre els morts, que no podran descansar en pau:

Els ocellots i els animals feréstecs s'atiparan del teu cadàver sense que ningú els destorbi (Dt 28,26).

Aquesta llista encara es pot ampliar amb plagues, més malalties i epidèmies, sempre, és clar, que el poble compleixi els manaments:

Mira, doncs, de posar en pràctica tots els manaments d'aquesta Llei, escrits en aquest llibre, i reverencia aquest nom gloriós i temible, el nom del Senyor, el teu Déu. Altrament seran molt grans les plagues amb què el Senyor t'assotarà... plagues grans i persistents, i malalties persistents i malignes... aquelles epidèmies que tanta por et feien a Egipte, i no te'n desfaràs mai (Dt 28,58-60).

També hi haurà afliccions personals:

El Senyor va enviar una malaltia a l'infant que la muller d'Urias havia donat a David, i es va posar molt greu. David, ajagut a terra, pregava a Déu pel nen i dejunava. Els consellers de palau procuraven fer-lo aixecar de terra, però ell s'hi negava i no volia menjar res. L'infant va morir el setè dia (2Sa 12,15b-18a),

i els pobles estrangers seran enviats per Déu contra Israel, a causa de la infidelitat del poble escollit:

Ai dels assiris! Són el bastó amb què jo pego, la vara amb què castigo. Els envio contra una nació infidel, contra un poble que

m'irrita, perquè el saquegin, l'espoliïn i el trepitgin com el fang dels carrers (Is 10,5-6),

expressant el càstig amb una certa ironia:

Aquell dia, el Senyor llogarà una navalla a l'altra banda de l'Eufrates: la navalla és el rei d'Assíria. Us afaitarà el pèl de cap a peus i us traurà fins i tot la barba (Is 7,20).

2.6. TAMBÉ ISRAEL ÉS INSTRUMENT DE LA IRA DE DÉU

Israel també pot ser instrument d'aquesta ira, ja que és el poble escollit, la seva heretat preferida:

Quan el Senyor, el teu Déu, et faci entrar al país on ara arribes per prendre'n possessió, expulsarà de davant teu set nacions més nombroses i més fortes que tu: els hitites, els guirgaixites, els amorreus, els cananeus, els perizites, els hivites i els jebuseus. El Senyor, el teu Déu, posarà a les teves mans aquestes nacions, i tu les derrotaràs i les consagraràs a l'extermini... Això és el que heu de fer amb aquestes nacions: derroqueu els seus altars, partiu els pilars sagrats, talleu els bosquets sagrats i cremeu els seus ídols. Perquè tu ets un poble consagrat al Senyor, el teu Déu. Ell t'ha escollit d'entre tots els pobles de la terra perquè siguis la seva heretat preferida (Dt 7,1-2.5-6).

Una ira que s'expressa amb molta violència. Ho podem veure en la conquesta de Jericó, després de donar set voltes a la ciutat:

A la setena volta, quan els sacerdots van tocar els corns, Josuè donà l'ordre: Llanceu el crit de guerra, que el Senyor fa caure Jericó a les vostres mans! La ciutat, amb tot el que hi ha a dins, serà consagrada a l'extermini com a ofrena al Senyor, llevat de Rahab, la prostituta, i els qui són a casa seva. La deixarem amb vida perquè va amagar els nostres espies (Js 6,16-17).

2.7. LA IRA DE DÉU NO DURA PER SEMPRE

La ira divina, però, no dura per sempre. Tot sovint es parla del "moment" de la ira. Ho podem veure, per exemple, en el salm 30:

El seu rigor dura un instant; el seu favor, tota la vida (Sl 30,6),

i també a Isaïes:

Poble meu, corre, entra a casa teva, tanca-t'hi amb pany i clau, amaga-t'hi un moment, fins que passi de llarg la indignació del Senyor (Is 26,20).

Això ens mostraria que darrera la ira de Déu ja s'albira la misericòrdia com un anunci d'esperança. Ho podem veure al Segon Llibre de Samuel:

Però quan l'àngel aixecà la mà contra Jerusalem per devastar-la, al Senyor li va doldre aquella calamitat, i va manar a l'àngel que exterminava el poble: Prou! Atura la mà! (2Sa 24,16).

I també a Isaïes:

Parleu al cor de Jerusalem i anuncieu-li que s'ha acabat la seva servitud, que li ha estat perdonada la culpa, que ha rebut del Senyor doble paga per tots els seus pecats (Is 40,2).

El creient pot alimentar aquesta esperança quan s'humilia i es gira envers Déu en actitud de penitència i torna a acceptar l'Aliança pactada. Veiem-m'ho al profeta Jonàs:

Que homes i bèsties es cobreixin amb roba de sac i invoquin Déu amb totes les seves forces. Que tothom abandoni el mal camí i les accions violentes. Qui sap si Déu es repensarà, es calmarà el seu enuig i no morirem! Déu va veure que de fet havien renunciat al seu mal camí. Llavors li va saber greu de fer-los el mal que havia anunciat, i se'n va desdir (Jo 3,8-10).

Quan això passa, la ira divina ha dut a terme el seu propòsit, que no és altre que la conversió del creient:

Circumcideu els vostres cors per al Senyor, gent de Judà i de Jerusalem; altrament s'encendrà el foc del meu enuig, s'abrandarà i no l'apagarà ningú, per les maldats que cometeu (Jr 4,4).

La ira de Déu és sempre temperada per la clemència, especialment en la seva relació amb el poble escollit:

Efraïm, com t'he de tractar? ¿T'haig d'abandonar, Israel? ¿Haig de tractar-te com Admà? ¿He de deixar-te com Seboïm? Això em traspalsaria el cor, s'encendria la meva pietat. No cediré a la meva indignació, no tornaré a destruir Efraïm, perquè jo sóc Déu i no un home, sóc el Sant, present enmig teu (Os 11,8-9).

I és que Déu té un cor gran i calma la seva ira i posposa el càstig, com ho podem veure quan el profeta Amós demana a Déu que perdoni el poble i no envii la plaga de llagostes:

Senyor, Déu sobirà, vulgues perdonar! Si no, com podrà sobreviure el poble de Jacob, que és tan petit? El Senyor se'n va desdir i digué: No es complirà. Ho diu el Senyor (Am 7,2b-3).

Així s'obre el pas a la penitència i a la conversió, a la purificació i a l'amonestació. Llegim aquest fragment del Llibre de Job:

Entona davant els homes aquest cant: Havia pecat, havia deixat el bon camí, però Déu no m'ha tractat com mereixia. A la vora de la fossa m'ha salvat, puc viure a plena llum. Déu fa tot això per a l'home, una vegada i una altra, per apartar-lo de la fossa i fer-lo resplendir de vida (Jb 33,27-30).

Així, només la negativa a la conversió fa inevitable la ira de Déu i el seu càstig i remet al "dia del Senyor", al dia de la ira:

El dia del Senyor s'acosta implacable: serà un esclat de fúria i de furor, que convertirà el país en un desert i exterminarà els culpables. Ho diu el Senyor: Jo castigaré la depravació del món i els crims dels malvats. Posaré fi a l'orgull dels altius, humiliaré l'arrogància dels tirans (Is 13,9.11).

Sant Pau estava convençut que una de les raons principals per les quals Israel no va aturar el seu declivi moral es basava en la reacció equivocada davant la tolerància de Déu, que sovint s'abstenia de castigar el seu poble en tot el que mereixia:

¿O és que menysprees la riquesa de la seva bondat, de la seva generositat i de la seva paciència? ¿No vols reconèixer que la bondat de Déu et convida a la conversió? El teu cor endurit, que no es vol convertir, va acumulant càstig per al dia del càstig, quan es manifestarà el just judici de Déu (Rm 2,4-5).

La rebel·lió d'Israel és tan persistent que és, inevitablement, objecte de la ira de Déu:

En altre temps tots nosaltres també havíem viscut com ells: ens abandonàvem als desigs terrenals i ens deixàvem endur pels seus impulsos. Actuàvem seguint la nostra naturalesa, i així ens fèiem mereixedors del càstig de Déu igual que els altres (Ef 2,3).

Però en el càstig de la culpa humana la ira de Déu exclou l'aniquilació de la creació, ja que Déu estima el que ha creat. Malgrat estar indignat per la malícia dels homes, té un cor benvolent:

Quan el Senyor va veure com creixia la malícia dels homes i que d'un cap a l'altre del dia només pensaven a fer mal, s'entristí i es penedí d'haver-los creat. I va dir: Faré desaparèixer de la terra l'home que vaig crear. No hi deixaré ni homes, ni animals, ni bestioles, ni ocells. Em penedeixo d'haver-los fet. Però el Senyor va mirar Noè amb benvolença (Gn 6,5-8).

Acabat el diluvi, la seva decisió a favor de l'home és definitiva:

El Senyor es va complaure en l'olor agradable dels sacrificis, i va dir: No tornaré mai més a maleir la terra per culpa dels homes, perquè el cor de l'home està inclinat al mal des de la seva joventut. No tornaré a fer morir tots els vivents com acabo de fer-ho. Mentre duri la terra, mai no faltaran sembres i collites, fred i calor, estiu i hivern, dies i nits (Gn 8,21-22).

Sant Pau ens va oferir la conclusió definitiva a aquest aspecte de l'ésser de Déu:

Així, doncs, quin avantatge té el jueu? Quina utilitat té la circumcisió? Molta, i sota tots els aspectes! En primer lloc, perquè Déu ha confiat la seva paraula precisament als jueus. I encara que alguns d'ells no han cregut, ¿és que la seva infidelitat pot anul·lar la fidelitat de Déu? De cap manera! Déu continua essent fidel, encara que tots els homes siguin infidels (Rm 3,1-4a).

I és que Déu es manté fidel malgrat que el poble no compleixi els termes de l'Aliança. Al Llibre dels Nombres ho trobem molt ben expressat:

Déu no és cap home, no pot mentir; no es pot desdir com es desdiu un humà. El que ell ha dit, ¿podria deixar de fer-ho? ¿Podria deixar de complir el que ell ha promès? (Nm 23,19).

2.8. LA IRA DE DÉU SALVA ISRAEL

La ira de Déu és també un mitjà per alliberar Israel de l'opressió a què és sotmès pels seus enemics. Ho veiem al Primer Llibre de Samuel:

Això diu el Senyor de l'univers: Demanaré comptes als ama-lequites del que van fer a Israel, quan pujava d'Egipte i no el deixaven passar (1Sa 15,2).

I també al profeta Amós:

Això diu el Senyor: «Per tres i fins quatre crims que Damasc ha comès no em faré enrere! Ja que han triturat amb trills de ferro el territori de Galaad, incendiaré les muralles d'Hazael, el foc consumirà els baluards de Benadad. Esbotzaré els forrellats de Damasc, exterminaré el qui governa a Bicat-Aven (Am 1,3-5).

Però aquesta ira contra les nacions es deu principalment al fet que s'oposen al disseny diví sobre la història, tot i que la causa és, com ja hem esmentat, perquè oprimeixen Israel:

Ara, doncs, ataca'ls i consagra'ls a l'extermini amb tots els seus béns. Mata sense pietat homes i dones, infants i criatures de pit, vaques, ovelles, camells i ases (1Sa 15,3).

2.9 ALLIBERAR-SE DE LA IRA DE DÉU

Israel, conscient de les seves infidelitats, sap que mereix la ira de Déu, però apel·la a la seva amistat amb ell, per recordar-li la seva bondat i, tot fent una mica de xantatge, empènyer-lo a que no permeti que diguin d'ell que és un Déu amb mala intenció:

¿Permetràs que els egipcis diguin: Els va fer sortir amb mala intenció, per matar-los a les muntanyes i fer-los desaparèixer de la terra? Fes-te enrere de la teva indignació, renuncia a fer mal al teu poble (Ex 32,12).

Aquest alliberament també és un alliberament personal, del propi pecat, com veiem al llibre de Job:

¿No podries suportar el meu pecat, passar per alt la meva falta? (Jb 7,21).

I també en el salm 79:

No ens tinguis en compte les culpes passades, no tardis a obrar amb misericòrdia, que estem del tot desemparats (Sl 79,8).

I és des de la pròpia consciència de misèria i de pecat que Israel, com a poble, aprèn que el penediment és la única forma d'evitar la ira de Déu, la única forma de tornar a Déu:

Circumcideu els vostres cors per al Senyor, gent de Judà i de Jerusalem; altrament s'encendrà el foc del meu enuig, s'abrandarà i no l'apagarà ningú, per les maldats que cometeu (Jr 36,7).

I el profeta Amós, potser de forma no tan encesa, diu:

Avorriu el mal i estimeu el bé, defenseu la justícia als tribunals; potser llavors el Senyor, Déu de l'univers, s'apiadarà dels supervivents de Josep (Am 5,15).

El profeta Malaquies introdueix en canvi el concepte de reconciliació, perquè el penediment és el primer pas per al retrobament:

Des dels temps dels vostres pares us aparteu dels meus decrets i no els observeu. Reconcilieu-vos amb mi i jo em reconciliaré amb vosaltres. Us ho dic jo, el Senyor de l'univers (Ml 3,7).

I així, a poc a poc, Israel va aprenent que ha de dependre únicament del Senyor, tal com ens expressa la pregària de Moisès:

Ara, doncs, et suplico, Senyor, que despleguis el teu gran poder. Tu has dit: Jo sóc el Senyor, lent per al càstig i ric en l'amor. Perdono les culpes i les faltes, però no tinc el culpable per innocent: demano comptes als fills de les culpes dels pares fins a la tercera i la quarta generació. Ja que el teu amor és tan gran, et prego que perdonis les culpes d'aquest poble, tal com has fet des d'Egipte fins aquí (Nm 14,17-19),

tot i que els profetes hauran d'estar constantment recordant al poble l'Aliança feta amb el Senyor.

3. LA INDIGNACIÓ DE JESÚS

La còlera de Jesús és un signe de la seva humanitat, tot i que no és mai un sentiment totalment humà. La seva ira té el caràcter de la indignació divina perquè Jesús s'indigna contra tot allò que desagrada a Déu. Foragita amb ira Satanàs en les temptacions en el desert:

Vés-te'n, Satanàs! Diu l'Esclusura: Adora el Senyor, el teu Déu, dóna culte a ell tot sol (Mt 4,10),

i renya Pere (donant-li el nom de Satanàs!) perquè Pere el vol apartar del seu projecte, que és el projecte de Déu:

Vés-te'n d'aquí, Satanàs! Em vols fer caure, perquè no veus les coses com Déu, sinó com els homes (Mt 16,23).

Jesús també amenaça severament els dimonis (*calla i surt d'aquest home*, Mc 1,25), i planta cara al caràcter demoníac dels homes i especialment a les actituds diabòliques dels fariseus quan l'acusen de curar, de fer el bé, pel poder de Beelzebul:

El vostre pare és el diable, i vosaltres voleu complir els seus desigs (Jn 8,44);

Cria d'escurçons! ¿Com podríeu dir coses bones, vosaltres que sou dolents? (Mt 12,34).

Aquesta és la ira del Senyor que s'indigna contra els qui s'oposen a la voluntat divina, però a més Jesús s'indigna contra aquells que guareix i que preveu que desobeiran acollint la curació amb una fe superficial i miraclera:

I els ulls se'ls van obrir. Jesús els advertí severament: Mireu que ningú no ho sàpiga. Però ells, així que van sortir, començaren a parlar d'ell per tota aquella regió (Mt 9,30-31).

També s'indigna amb els deixebles per la seva manca de fe per curar el noi endimoniat:

Jesús digué: Generació descreguda i esgarriada! Fins quan hauré d'estar amb vosaltres? Fins quan us hauré de suportar? Porteu-me el noi aquí (Mt 17,17),

i s'indigna amb els qui rebutgen el Regne, tant sovint comparat amb un banquet a les paràboles, perquè els invitats han menyspreat la seva invitació generosa:

El servent se'n tornà i ho va explicar tot al seu amo. Llavors l'amo, indignat, li va dir: Surt de pressa per les places i els carrers de la ciutat i fes venir pobres, invàlids, cecs i coixos (Lc 14,21).

Bastant més violenta és la còlera amb què és castigat el servent sense pietat que canvia la misericòrdia amb que ell és tractat per una crueltat totalment mancada de misericòrdia:

¿No t'havies de compadir del teu company, com jo m'havia compadit de tu? I, indignat, el va posar en mans dels botxins perquè el torturessin fins que hagués pagat tot el deute (Mt 18,33-34).

Finalment, Jesús manifesta una ira tremenda contra les poblacions que no han acollit la crida al penediment:

Aleshores Jesús començà a blasmar les poblacions on havia fet molts dels seus miracles, perquè no s'havien convertit (Mt 11,20).

3. 1. EL REFÚS DE L'AMOR DE DÉU

En el Nou Testament el motiu definitiu de la ira de Déu és el menyspreu de la seva bondat, de la seva paciència, de la seva mag-

nanimitat. Aquesta causa és descrita per Jesús en la paràbola dels convidats al banquet que trobem a Lc 14,15-24 i a Mt 22,1-10, especialment en el v. 21 de Lluc:

l'amo, indignat, li va dir: Surt de pressa per les places i els carrers de la ciutat i fes venir pobres, invàlids, cecs i coixos,

i que en el v. 7 del text de Mateu es transforma en un odi que arriba a desembocar en morts violentes:

El rei, indignat, envià les seves tropes per exterminar aquells assassins i incendiar-los la ciutat.

En el Nou Testament queda, per tant, ben definida la causa de la ira divina: l'amor de Déu és correspost amb desamor i la seva misericòrdia amb una actitud de duresa envers els germans. Menysprear Déu i no estimar el germà, són la mateixa cosa, i a més, qui no es converteix a Déu i al germà s'exclou a si mateix de la seva misericòrdia. D'aquesta manera queda fixat el manament que resumeix tot l'ensenyament de Jesús. El podem llegir a Mc 12,28-31, o a Mateu:

Mestre, quin és el manament més gran de la Llei? Jesús li digué: Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tot el pensament. Aquest manament és el més gran i el primer. El segon li és semblant: Estima els altres com a tu mateix. Tots els manaments de la Llei i dels Profetes es fonamenten en aquests dos (Mt 22,36-40).

Així, a partir de Jesucrist, quedem lliures de la indignació de Déu perquè ens deixem redimir per la seva misericòrdia. Veiem aquests dos textos:

Us ben asseguro que els qui escolten la meva paraula i creuen en el qui m'ha enviat, tenen vida eterna; i en el judici no seran condemnats, perquè ja han passat de la mort a la vida (Jn 5,24).

Déu no ens ha destinat al càstig, sinó a obtenir la salvació per mitjà de nostre Senyor Jesucrist, que va morir per nosaltres, perquè visquem juntament amb ell (1Te 5,9-10a).

O podem mantenir una actitud de refús de l'amor de Déu, de Jesucrist com a Salvador, i restar sota la ira de Déu. Així ho trobem a Mateu i a Joan:

Després dirà als de la seva esquerra: Aparteu-vos de mi, maleïts, aneu al foc etern, preparat per al diable i els seus àngels (Mt 25,41),

Els qui creuen en el Fill tenen vida eterna, però els qui es neguen a creure en el Fill no veuran la vida: el judici de Déu pesa damunt d'ells (Jn 3,36).

3.2. MARC, EL PINTOR FIDEL DE JESÚS

¿Què és el que provoca la indignació de Jesús? Aquestes ocasions en les quals Jesús s'indigna les trobem principal en l'evangeli de Marc, ja que Marc no dubta a dir que Jesús està fortament empipat, indignat, una paraula rebaixada de to a Mateu i a Lluc. Cal tenir en compte que els evangelis no són, *sensu stricto*, una biografia de Jesús, sinó que expressarien més aviat la fe de la comunitat cristiana del segle primer, o més ben dit, de les comunitats cristianes on són escrits, amb les aportacions, és clar, de tots els testimonis oculars, però també de l'experiència posterior dels cristians particulars i de les comunitats cristianes... i de la reflexió teològica que poc a poc es va fent. Per això no ens han d'estranyar els diferents matisos que ens aporta cada text evangèlic.

M'he centrat en tres textos de l'evangeli de Marc, els quals tenen els corresponents paral·lels en els evangelis sinòptics. Recordem que anomenem sinòptics als evangelis de Mateu, de Marc i de Lluc perquè presenten passatges i característiques molt semblants entre si. En el cas del passatge de la purificació del temple també hi és el paral·lel en l'evangeli de Joan. Crec que podria afirmar, que Marc, si és veritat que va ser el primer dels evangelis canònics en ser escrit (i els experts així ho diuen), manté la frescor de la proximitat en el temps a Jesús, i el retrat que d'ell ens fa Marc seria més proper, real (com un quadre de Caravaggio, a qui els contemporanis acusaven de pintar els personatges massa reals... fins i tot amb els peus bruts!!!). El pinta indignat! ¿Puc dir... emprenyat? Mentre que Mateu i Lluc, com si haguessin estat uns pintors més acadèmics, o en raó de la correcció política, sembla que suavitzin les formes per tal de difuminar un perfil massa esquerp i cantellut.

Els tres passatges que ara contemplarem són el passatge de la curació en dissabte de l'home que té la mà paralizada (Mc 3,1-6),

el fragment on li porten uns nens a Jesús per a que els imposi les mans (Mc 10,13-16), i finalment el passatge en què Jesús purifica el temple expulsant els venedors, els canvistes i els qui traginen allà enmig (Mc 11,15-19). Respectivament ens mostren, en primer lloc, la reacció airada, i la tristesa, de Jesús davant els que posen la llei per davant de la misericòrdia, davant els qui no han entès el cor compassiu de Déu. En segon lloc la indignació de Jesús contra els qui volen limitar o condicionar la pertinença a l'Església, erigint-se en guardians de la porta d'accés a les benediccions del Senyor. I en tercer lloc la reacció de Jesús contra els qui utilitzen la religió i allò més sant de forma espúria i banal, en favor dels propis interessos.

3.2.1. JESÚS SE'LS ANÀ MIRANT, INDIGNAT I ENTRISTIT PER L'ENDURIMENT DEL SEU COR

MARC 3, 1-6

1 En una altra ocasió Jesús va entrar a la sinagoga. Hi havia allí un home que tenia la mà paralitzada.

2 Ells l'espiaven per veure si el curaria en dissabte i així poder-lo acusar.

3 Jesús diu a l'home que tenia la mà paralitzada: Aixeca't i posa't aquí al mig.

4 Llavors els pregunta: Què és permès en dissabte: fer el bé o fer el mal, salvar una vida o deixar-la perdre? Però ells callaven.

5 Jesús se'ls anà mirant, indignat i entristit per l'enduriment del seu cor, i digué a aquell home: Estén la mà. Ell la va estendre, i la mà recobrà el moviment.

6 Els fariseus sortiren i llavors mateix, juntament amb els partidaris d'Herodes, començaren a fer plans contra Jesús per fer-lo morir.

D'aquest fragment existeixen els paral·lels de Mt 12,9-14 i Lc 6,6-11, però en ells no apareix el detall que ara ens interessa, sobre la indignació de Jesús, del v. 5: *Jesús se'ls anà mirant, indignat i entristit per l'enduriment del seu cor*. Aquesta indignació és provocada pel

silenci dels fariseus (*però els callaven*, v. 4). Els mira amb ira ja que la seva postura és intolerable perquè volen evitar que salvi la vida d'aquell malalt. Es volen servir de Déu i del seu manament de santificar el descans del dissabte (*l'espriaven per veure si el curaria en dissabte*, v. 2), i així perverteixen el dia sagrat, tot convertint aquell malalt en víctima de la llei religiosa. Marc mostra la "passió" de Jesús, el qual s'implica de tal manera que mostra els seus sentiments més pregons. Aquesta ira de Jesús que se'ls anà mirant, indignat (v, 5a), correspon a la passió del Déu d'Israel que s'indigna a causa del pecat del poble. Jesús expressa el mateix sentiment indignant-se a causa dels qui utilitzen la religió, això és, Déu, per oprimir els pobres i els malalts impeding-los que estenguin la mà, recuperin la llibertat i es puguin valer per si mateixos.

Jesús mostra ira, indignació, però també tristesa. Jesús manifesta un dolor indignat que té una doble causa. És la indignació de qui és misericordiós contra els legalistes que no volen admetre la nova via que porta a la salvació, això és, la misericòrdia, i es deixen arrossegat a la despietat, és més, a una aversió mortal contra ell, i comencen a fer plans per matar-lo (v.6). Però al mateix temps aquesta ira de Jesús és la de l'amor que vol guanyar fins i tot els fariseus per al Regne de Déu, rebent d'ells, a canvi, només odi perquè no s'obren a la gràcia, refiant-se només de la Llei. Així, en Jesús, a la còlera inicial s'uneix la compassió envers els qui viuen una religiositat allunyada de Déu. S'afegeix així un element nou: la tristesa del Senyor. Aquesta és la mateixa tristesa que Jesús mostra en el seu lament per Jerusalem:

Jerusalem, Jerusalem, que mates els profetes i apedregues els qui et són enviats! Quantes vegades he volgut aplegar els teus fills com una lloca aplega els seus pollets sota les ales, però no ho heu volgut! (Mt 23,37 i Lc 13,34).

Tristesa per l'obcecació d'ells, perquè no responen a les expectatives de Déu. Tant la reacció d'ira i indignació, com la reacció de tristesa, neixen de l'amor. La ira de Jesús ha estat una reacció fruit del seu amor a aquell pobre, l'home de la mà paralitzada, que a sobre de suportar la malaltia, és considerat pecador. Recordem que la malaltia en aquell món jueu era considerada com un fruit del pecat:

Els seus deixebles li van preguntar: Rabí, qui va pecar perquè nasqués cec: ell o els seus pares? (Jn 9,2).

Indignació i tristesa. Sí, la tristesa de Jesús neix del seu amor als propis fariseus. La reacció de Jesús és, d'entrada, no violenta, però sí desafiant i valenta. Els fariseus, per la seva banda, negant-se a la curació de l'home li estan prenent la vida, ja que amb la mà seca, és un home que no pot desenvolupar totes les seves potencialitats. Jesús, per la seva banda, curant-lo està arriscant la seva vida per ell, ja que, tot seguit, els fariseus, amb els partidaris d'Herodes, comencen a fer plans per matar-lo:

Els fariseus sortiren i llavors mateix, juntament amb els partidaris d'Herodes, començaren a fer plans contra Jesús per fer-lo morir (v. 6).

Impressiona el ritme de l'acció. Sense esperar res, *llavors mateix*, diu el text, fan plans per acabar amb ell.

La ira de Jesús és una resposta a la duresa de cor dels acusadors que són incapaços de compadir-se. El més important per Jesús és el bé de l'home malalt i per això s'indigna aïradament amb els que posen la llei (el dissabte) per sobre del bé d'aquell home que té la mà paralitzada. Ja hem dit que la ira de Jesús és una ira acompanyada de tristesa i de pena pels fariseus, no només perquè el seu cor endurit els deshumanitza, sinó també perquè es limiten a observar i a judicar i posen el seu dissabte, i no tant el seu Déu, per sobre de la vida dels homes. La pregunta a fer-nos potser seria: és que coneixien Déu? Havien penetrat prou en la seva essència per poder arribar a actuar sense compassió i a no alegrar-se per l'alliberament d'una persona postrada per la malaltia? Tenen el cor cec, són gent que no miren amb el cor pur i net les necessitats dels homes. No és d'estranyar que Jesús en faci del fet de tenir el cor net una benaurança:

Feliços els nets de cor: ells veuran Déu! (Mt 5,8).

Aquesta ira de Jesús esdevé salvadora perquè tot seguit actua guarint aquell home sense tenir en compte l'opinió d'ells. Dient a l'home que estengui la mà, després d'haver-li dit que es posi dempeus, l'allibera.

La paraula “indignació” és una paraula forta, però adequada per expressar el sentiment de Jesús en aquest passatge. Com en el Déu de l’Antic Testament, la ira de Jesús és un do, una qualitat. Jesús s’ha fet carn i viu entre nosaltres, i per tant, revestit de qualitats humanes, entre elles, la capacitat d’indignar-se. Però més enllà d’aquestes qualitats, està revestit del judici i de la gràcia de Déu. Per això, el que indigna a Jesús és la deformació mental dels fariseus que posen la seva tradició i el seu interès per sobre de la humanitat, la qual cosa els encega per apreciar els valors humans. Aquell home necessitat no significa res per a ells: passa per sobre la seva rígida tradició, amb la qual ells han identificat el seu propi interès. Davant això Jesús s’inflama de ràbia. Jesús s’indigna perquè vol que les institucions, en aquest cas la institució del dissabte, es posin al servei de l’home.

Crec que es pot afirmar que la indignació de Jesús està directament en contra de tot privilegi o benefici que passi per sobre de les necessitats dels altres, dels més pobres. Quan Jesús veu els nostres “valors”, ¿s’indigna amb nosaltres? La pregunta a fer-nos és si Jesús avui s’indignaria amb nosaltres, amb el nostre món. La llista de motius podria ser llarga: gent sense sostre dormint al carrer o als caixers dels bancs, desnonats, immigrants, desplaçats, gent que passa gana o no té accés a la cultura, o a l’aigua... i que cadascú allargui la llista en funció de la seva sensibilitat. I podríem continuar preguntant-nos si ens sentim còmodes amb la nostra accepció acrítica del sistema econòmic en el qual el profit és sagrat i en el qual la gent és negligida i menystinguda. I per fi, potser ens hauríem de preguntar: Què ens indigna, què ens causa ira, què ens enrabia a nosaltres? Ens indigna el que ens afecta personalment? O també ens enrabien les injustícies que es comenten especialment contra els més pobres en tots els sentits? Ens indignen també les injustícies que no ens afecten directament a nosaltres?

El dissabte, el sàbat, pels jueus era, és, un signe de llibertat. Recordava el descans de Déu en la creació, recordava també l’alliberament d’Egipte. Però al temps de Jesús havia esdevingut una institució opressiva amb moltes prescripcions. Sembla, però, que la gent senzilla, anomenada despectivament pels escribes “el poble de la terra”, si vivien lluny del control de Jerusalem no complien, ni molt menys, totes les prescripcions que els volien imposar. Així,

el sàbat, un dia d'alliberament, és convertit en un dia d'opressió. I aquell home que Jesús cura n'era una víctima. Nosaltres també ens podem preguntar avui pels nostres "sàbats" no alliberadors, especialment quan des de certes institucions o instàncies de l'Església o des d'una fe poc centrada en Jesucrist es vol beneir un ordre establert que vindria a dir que si hi ha rics i pobres, ni que sigui simplificant, és perquè Déu ho vol, i que la riquesa és el mèrit d'uns i el demèrit d'altres. Sortosament entre nosaltres han sorgit profetes que seguint l'estela de Jesús ens han recordat la dignitat de les persones. Josep Cardijn, sense anar més lluny, que ens ha fet prendre consciència que *Un jove treballador val més que tot l'or del món*.

Podem acabar preguntant-nos si nosaltres, gent d'ACO, també seguim aquesta estela d'alliberament en la qual el Senyor Jesús ens va al davant, si donem suport a les esperances dels més pobres, dels últims de la nostra societat. Si donem suport als qui ja treballen en el món obrer per aconseguir la dignitat dels fills i filles de Déu i si presentem, com Jesús, el rostre d'un Déu compassiu i misericordiós que fa seu el dolor de tots els sofrents.

3.2.2. JESÚS ES VA INDIGNAR I ELS DIGUÉ: DEIXEU QUE ELS INFANTS VINGUIN A MI

MARC 10,13-16

13 Alguns presentaven a Jesús uns infants perquè els imposés les mans, però els deixebles els renyaven.

14 En veure-ho, Jesús es va indignar i els digué: Deixeu que els infants vinguin a mi. No els ho impediu, perquè el Regne de Déu és dels qui són com ells.

15 Us ho asseguro: qui no aculli el Regne de Déu com l'acull un infant, no hi entrarà pas.

16 I els prenia en braços i els beneïa tot imposant-los les mans.

En el fragment paral·lel, Mateu escriu tot simplement:

Jesús digué: Deixeu estar els infants: no els impediu que vinguin a mi (Mt 19,14a).

I Lluc fa quasi el mateix:

Jesús féu acostar els infants i digué: Deixeu que els infants vinguin a mi: no els ho impediu (Lc 18,16a).

En general, ja ho hem vist, Jesús s'indigna quan es produeix una mala acció contra la gent, o quan veu la ceguesa humana que atempta contra la dignitat de les persones o contra el seu benestar. Perquè, què hi ha de més digne que conèixer Jesucrist i experimentar la felicitat d'aquest coneixement. I això era el que buscaven aquests "alguns" que presentaven uns infants a Jesús. Conèixer Jesucrist ho és tot, diu un mestre espiritual del segle XIX. I sant Pau ja havia dit el mateix d'aquesta manera:

Més encara, tot ho considero una pèrdua, comparat amb el bé suprem que és conèixer Jesucrist, el meu Senyor (Fl 3,8).

Jesús s'indigna de forma airada, diu més d'un biblista, perquè els seus deixebles volen fer de pantalla opaca entre ell i els que el vénen a veure, que són els petits, en tant que infants, però també en tant que els menystinguts. I és que ja en els primers anys de l'Església la institució sovint era una dificultat per poder acostar-se a Jesucrist. També als nostres dies hi ha gent que viu la fe amb dificultats a causa dels cristians concrets que donen, donem, un mal testimoni, o a causa de la institució oficial de l'Església. Si badem, podríem fer de deixebles que impedeixen l'acostament dels pobres a Jesús.

Aquí, al v. 14, Jesús està indignat contra els seus propis deixebles a causa de la ceguesa controladora, prepotent, autosuficient i manipuladora, la que reparteix certificats d'autenticitat cristiana, que pretenia apartar els nens de la seva benedicció. Perquè els nens van ser portats a rebre la benedicció del Senyor! Els deixebles sembla que vulguin evitar que la gent, que ve potser només per superstició, o només de tant en tant, pugui tenir accés a Jesús. La reacció de Jesús és acollir tothom en una comunitat que no és una família tancada, sinó oberta a tot tipus de persona. Ens podem imaginar l'escena amb unes mares que, en saber que Jesús és allà, li porten els seus nens perquè els beneeixi (*presentaven a Jesús uns infants perquè els imposés les mans*, v.13). Però els nens de vegades molesten: ploren, es barallen, criden, etc. I molesten, potser, als adults que volen, que volem, escoltar Jesús amb atenció. I els deixebles

reprenen els nens i els qui els porten, segurament, com acabo de dir, les seves mares, tot i que el text diu: “alguns” presentaven a Jesús uns infants. I és que estan trencant l’ordre de la comunitat. Els nens i les dones. Precisament quan sembla ben testimoniats que van ser els nens i les dones els qui, tot naturalment, com qui explica allò que l’omple i el fa feliç, comunicaven la seva fe en els primers temps de l’Església, sense grans prèdiques, essent així els evangelitzadors naturals del seu entorn.

Es veu que ja en els primers dies de l’Església alguns vivien una espiritualitat obtusa que pretenia bloquejar l’acció salvífica de Jesús que s’ofereix a tothom, i especialment a aquells que no contaven, com els nens. I l’evangelista Marc recull aquest fet. Els més propers a Jesús volien impedir i posar traves als camins de Jesús. I Jesús s’indigna:

Els deixebles els renyaven. En veure-ho, Jesús es va indignar (v. 13b-14a).

Jesús! Ell, que mai no es va indignar amb motiu dels greuges o afronts personals. Recordem com ni en la flagel·lació ni en la crucifixió no va obrir la boca per reprendre o insultar ningú. L’únic que diu sobre els seus executors és:

Pare, perdona’ls, que no saben el que fan (Lc 23,34).

Doncs sí, aquest Jesús mansoi en allò personal, critica els seus deixebles que volen impedir l’acostament dels nens. I és que l’Església és per a tothom. I és que potser aquells que havien conviscut amb el Senyor, els cristians de primera hora, pensaven tenir més drets que els cristians de darrera hora, com veiem a la paràbola dels treballadors de la vinya que trobem al capítol 20 de Mateu i que acaba amb aquesta lliçó:

A aquest darrer li vull donar igual que a tu. ¿Que no puc fer el que vull amb el que és meu? ¿O és que tens enveja perquè jo sóc generós? (Mt 20,14b-15).

Segurament els deixebles encara no havien acabat d’entendre quin “tipus” de Messies era el Senyor Jesús i estaven massa pagats de si mateixos, conscients del seu poder, en sentir-se com la guàrdia de corps, la guàrdia pretoriana, de Jesús. I sí, pensant en ells, i pensant

també en nosaltres, no fos cas que estiguéssim cometent el seu mateix pecat, podríem recordar les paraules de Jesús:

Ai de vosaltres, mestres de la Llei, que reteniu la clau del coneixement de Déu: vosaltres no hi heu entrat i heu tancat la porta als qui volien entrar-hi! (Lc 11,52).

Sí, els deixebles pensen que Jesús no pot perdre el seu temps i el seu prestigi atenent els nens, els últims, els pobres, ja que aquesta seria una tasca poc digna, tasca de dones. I Jesús no pot permetre l'exclusió dels petits. I l'Església tampoc no pot permetre-ho, perquè la seva missió és precisament la de ser una casa oberta per acollir els petits. Encara que no ho sapiguem fer, o no ens en sortim prou bé.

Jesús en veure allò, es va indignar:

En veure-ho, Jesús es va indignar i els digué: Deixeu que els infants vinguin a mi. No els ho impediu (v.14).

Jesús no renya ni els nens, ni els qui els porten. Al contrari, Jesús reivindica que els nens són signe del Regne. I per tant, l'Església no és d'uns pocs elegits que escolten Jesús amb gust, sinó una llar oberta per a tothom, com s'acaba de dir, i en especial als nens, als més indefensos. Jesús, per tant, s'oposa al tipus de comunitat secundària que els seus deixebles volen fer, al marge dels dèbils i fins i tot contra ells. A la secta costa entrar, diuen els qui treballen aquests temes, però de la secta costa sortir. Ho podem comprovar també en l'actualitat en algunes entitats catòliques. En canvi l'Església és per a tothom, és oberta, i els seus fills i filles entren i surten com els fills que marxen de casa i tenen sempre la porta oberta per al retorn. Jesús s'oposa a una Església que barra l'entrada als nens i que impedeix que el Regne es faci present en ells.

A nosaltres ens indigna tot allò que fan contra nosaltres, ja sigui de paraula, o amb fets ben reals. En canvi sovint passa que no ens indignen les injustícies contra els altres, persones més o menys properes a nosaltres, o les injustícies flagrants contra els drets humans, que clamen al cel, i que ni ens pertorben. Tenint en compte la indignació de Jesús contra els deixebles perquè no saben apreciar el valor d'un infant, imaginem què diria Jesús sobre el tracte que reben els nostres infants: tot allò que, provinent de nosaltres o del

conjunt de la societat els maleja, els fa individualistes, els manté en la pobresa més absoluta, tant si és econòmica, com moral, com educativa, com social, com religiosa. Els nostres infants tenen dret a desenvolupar totes les seves potencialitats, i especialment tenen dret a Jesucrist. I precisament perquè tenen dret a Jesucrist, nosaltres, cristians, els l'hauríem de donar. D'aquí la importància de la educació en la fe dels nostres propis fills, de l'acolliment dels nens i nenes i de les seves famílies quan vénen a les parròquies demanant la primera comunió, o el baptisme, o el reforç escolar, o l'esplai, o el MIJAC, etc. Jesús, sempre tan atent a mirar en profunditat les persones, coneixia molt bé les seves intencions, però no rebutjava ningú, excepte els que no acollien el do de Déu.

És veritat que Jesús tenia uns deixebles més propers, els apòstols, però amb ell hi anaven molts deixebles amb diferents graus de proximitat i de compromís. També hi havia les dones que el seguien per diferents motius i altres que l'ajudaven amb els seus béns. Així ens ho explica Lluç:

L'acompanyaven els Dotze i algunes dones que havien estat curades d'esperits malignes i de malalties: Maria, l'anomenada Magdalena, de la qual havien sortit set dimonis, Joana, la muller de Cuses, administrador d'Herodes, Susanna i moltes altres, que els proveïen amb els seus béns (Lc 8,1c-3).

I també hi havia els qui sortien a rebre'l quan passava, o els qui el seguien temporalment, o els qui el volien seguir després de ser curats i Jesús no els vol amb ell, preferint que es quedessin a casa per anunciar el que el Senyor els havia fet, com l'endimoniat de Gèrasa:

Quan Jesús pujava a la barca, el qui havia estat endimoniat li demanava que el volgués amb ell. Però Jesús no li ho va permetre, i li digué: Vés a casa teva, amb els teus, i anuncia'ls tot el que el Senyor t'ha fet i com s'ha compadit de tu. Aquell home se n'anà i pregonava per la Decàpolis tot el que Jesús li havia fet, i tothom en quedava sorprès (Mc 5,18-20).

I sí, també els aprofitats, però tampoc a aquests Jesús no els engega encara que és ben conscient del motiu pel qual són ara amb ell, i els ho diu ben clarament:

Jesús prengué la paraula i els digué: Us ho ben asseguro: vosaltres no em busqueu perquè heu vist senyals prodigiosos, sinó perquè heu menjat pa i heu quedat saciats (Jn 6,26).

Si Jesús accepta fins i tot els aprofitats, nosaltres no podem posar-los condicions. Jesús ens continua invitant cada dia a deixar que els infants vagin a ell, i a no ser ni contratestimoni ni pedra d'escàndol per als infants i la gent senzilla, per als petits, en paraules de Mateu, és a dir, els membres més pobres i desvalguts de la comunitat. Podem llegir el text de Mateu (Mt 18,6-14) i el paral·lel de Marc (Mc 9,42-48), i també Lluc (Lc 17,1-2). I és que els petits són els preferits del Pare del cel:

Igualment, el vostre Pare del cel no vol que es perdi ni un de sol d'aquests petits (Mt 18,14).

3.2.3. EL MEU TEMPLE SERÀ ANOMENAT "CASA D'ORACIÓ PER A TOTS ELS POBLES"

MARC 11,15-19

15 Quan arribaren a Jerusalem, Jesús va entrar al recinte del temple i es posà a treure els qui hi compraven i venien, va bolcar les taules dels canvistes i les parades dels venedors de coloms,

16 i no permetia que ningú traginés res per dins el recinte del temple.

17 I els instruïa així: ¿No diu l'Escriptura: El meu temple serà anomenat "casa d'oració per a tots els pobles"? Però vosaltres n'heu fet una cova de lladres!

18 Ho van sentir els grans sacerdots i els mestres de la Llei i buscaven com podrien fer-lo morir; però li tenien por, perquè tota la gent estava admirada de la seva doctrina.

19 I quan es va fer fosc, Jesús i els seus deixebles van sortir de la ciutat.

És molt curiós, o potser no, que en l'evangeli de Marc el fragment de la purificació del temple estigui col·locat entre els dos fragments de la figuera que no dona fruit. Jesús maleeix la figuera: 11,12-14; purificació del temple: 11,15-17; la figuera ja és seca: 11,18-26. A més, ni Lluc ni Joan no tenen aquest fragment de la figuera, i Ma-

teu que sí que el té (Mt 21, 18-19), només refereix el moment en què Jesús maleeix la figuera, i a més, el col·loca després de la purificació del temple (Mt 21,12-17), i no abans, com Marc. I és que aquella figuera (el temple? el poble d'Israel?) només ofereix fulles, i no fruits. És per això que cal purificar el temple, esporgar-lo, o fer-lo desaparèixer, fins i tot, perquè és inútil i ja no serveix per a la funció per a la qual ha estat creat. Perquè Jesús sent el temple com la seva pròpia casa.

Per als jueus el temple és un centre religiós, signe de la presència de Déu enmig del seu poble. S'hi ofereixen sacrificis, s'hi prega de forma regular a certes hores i els fidels hi van en peregrinació en les grans festes. El temple és també un centre polític: situat a la capital, Jerusalem, hi té la seu el Sanedri i a l'angle nord-oest Herodes havia fet construir una fortalesa on tenia la seu una guarnició romana. A més, el temple és un centre econòmic, ja que hi són tots els qui fan algun servei: sacerdots, levites, cantors, porters... que asseguruen el manteniment i la policia. Hi ha obrers per a les obres permanents començades per Herodes el Gran, 19 anys abans de Jesús, que no acaben fins 64 anys dC, 2 anys abans que comenci la guerra jueva, l'any 66, la qual s'acaba amb la destrucció del temple, després del setge que va durar de març a setembre de l'any 70. En el temple també hi ha el comerç de la venda d'animals necessaris per a les ofrenes i els sacrificis. El temple té ingressos importants, ja que a part de les donacions, tots els jueus pagaven un impost anual, fins i tot els qui vivien a l'estranger. D'aquí la presència de canvistes per permetre el pagament d'aquest impost amb la moneda acceptada en el temple, com veurem més endavant.

Jesús purifica el temple no només de la profanació per part dels venedors, compradors i canvistes, sinó també de la profanació dels qui traguaven coses allà dins, a l'esplanada del temple, al pati dels gentils, dels pagans, és a dir, dels no jueus. Aquest era el pati més extern del temple. No es tracta per tant dels patis interiors on només podien entrar els jueus barons i els sacerdots. En aquest pati exterior és on hi ha el trànsit de tot allò necessari per al funcionament del culte: vasos sagrats, encensers, fustes pel foc dels sacrificis, recipients d'aigua, vestits per a les cerimònies, etc. A més d'estar contra els canvistes, Jesús també està contra aquest tipus de temple i de culte. Ell vol una casa d'oració per a tots els pobles.

Els versets paral·lels de Mateu, Lluç i Joan ometen aquest fet: l'ús espuri del temple, la seva banalització. És a dir, que la gent feia servir el temple com un lloc de pas, com una drecera, per no haver de rodejar-lo, estalviar temps, i no haver de fer una gran volta.

Els venedors i canvistes, per la seva part, facilitaven les coses als que assistien al culte i havien de fer alguna ofrena. Així, seria lícit preguntar-se com es podia pregar allà dintre a l'atri dels gentils, amb tot aquell xivarri. Fins i tot admetent que hi ha formes de pregària que poden no requerir silenci... però sí, al menys, concentració en allò que es fa, ni que es faci de forma rutinària. Sí, un xivarri provocat per la concentració d'animals (que segur que no guardaven silenci), per les pudors dels animals i la fetor de les vísceres dels animals. Potser per això Jesús diu: El meu temple serà anomenat "casa d'oració" (v.17), perquè aquell rebombori no invitava precisament a pregar, no feia del temple una casa d'oració. En el fons Jesús s'indigna i protesta a causa de la secularització, de la banalització i la comercialització del temple, de la casa de pregària. Jesús, tot i respectar el temple, ja que és un jueu pietós i hi va a pregar, fa seu el sentit de que un cor humiliat és més valuós que totes les ofrenes. Al salm 51 trobem aquesta actitud:

La víctima que ofereixo és un cor penedit; un esperit que es penedeix, tu, Déu meu, no el menysprees (Sl 51,19).

No calen altres ofrenes. Al Llibre de Daniel Grec trobem que el fet de no tenir temple és un guany per a una vida autènticament religiosa:

No tenim reis, ni profetes, ni governants; ningú no ofereix holocaustos ni sacrificis, ni flor de farina ni encens. No tenim tan sols on presentar-te les primícies per obtenir el teu favor. Accepta, però, el nostre cor penedit i el nostre esperit humiliat, com si t'oferíssim moltons i toros en holocaust, com si t'oferíssim milers d'anyells grassos. Que aquest sigui avui el nostre sacrifici i que sempre et seguim fidelment (Dngr 3,38-40).

Opinió reblada en l'evangeli de Marc:

Llavors el mestre de la Llei li digué: És veritat, mestre. Amb tota la raó dius que ell és l'únic i que no n'hi ha d'altre fora d'ell, i que estimar-lo amb tot el cor, amb tot l'enteniment i amb totes

les forces i estimar els altres com a si mateix val més que tots els holocaustos i sacrificis (Mc 12,32-33).

Curiosament, novament és Marc l'únic a afegir el petit detall que estimar Déu i els altres com a si mateix val més que tots els holocaustos i sacrificis. A Mateu i a Lluc, ni rastre d'al·lusió a que l'amor valgui més que els holocaustos i sacrificis. La mateixa idea queda dita d'una altra manera en el passatge de la samaritana que trobem a Joan:

Jesús li diu: Creu-me, dona, arriba l'hora que el lloc on adoreu el Pare no serà ni aquesta muntanya ni Jerusalem... Però arriba l'hora, més ben dit, és ara, que els autèntics adoradors adoraran el Pare en Esperit i en veritat. Aquests són els adoradors que vol el Pare (Jn 4,21.23).

Aquesta idea, la nova forma d'adoració, ja ha estat avançada, en certa manera, en el text de Joan sobre la purificació del temple (Jn 2,13-22), i de forma ben nova: Jesús mateix és el temple. Davant el gest expeditiu de Jesús, insòlit i totalment incomprès, els jueus el qüestionen:

Amb quin senyal ens demostres que pots obrar així? (v. 18).

La resposta, clarament pasqual, fa referència als tres dies que Jesús passa al sepulcre: després de la mort vindrà la resurrecció, després que destrüïu el meu cos, l'autèntic santuari, ressuscitaré:

Destruïu aquest santuari, i en tres dies l'aixecaré... Però ell es referia al santuari del seu cos (Jn 2,19.21).

La purificació que Jesús fa és una protesta vigorosa i vehement (bolca les taules, no permet que ningú no tragini) expressada en una acció directa contra l'ús del temple per a coses diferents de la pregària, l'adoració i el culte. L'evangeli de Joan aporta el detall de la dispersió dels animals com una acció punitiva de Jesús, que se serveix d'un fuet de cordes per fer-los fora:

Llavors es va fer un fuet de cordes i els tragué tots fora del temple, tant els moltons com els vedells. Va tirar per terra les monedes dels canvistes i els va abocar les taules (Jn 2,15).

No oblidem, i és molt important, que el judaisme era una religió vinculada al temple i per això aquesta acció de Jesús és una denúncia en tota regla de la prostitució de la religió, la qual estava sent

utilitzada com un negoci, per a treure'n profit i beneficis. I és que per a Jesús el culte és una experiència tan gran i plena, que l'ús dels patis del temple de forma utilitarista, o bé ocasional (simplement per escurçar el camí i guanyar temps) és intolerable. El temple era un mercat i també un escorxador: recordem que al temple cada dia s'oferien dos holocaustos, un al matí i un al capvespre, per tot el poble d'Israel. Es canvien diners per ofrenes, es venen i compren animals per als sacrificis, es traginen eines. Tot el contrari del que s'havia de fer. Jesús, per tant, fa condemna de l'ús instrumental de la religió, un ús tan comú en el seu temps, com avui, com sempre, i això ens porta a pensar que no sempre tractem la religió, o el fet religiós, com el que és. Molt sovint, potser massa sovint, la religió esdevé una forma d'escapament de les preocupacions, o una gratificació estètica, o un mitjà de respectabilitat, o una manera d'obtenir una posició social, o una satisfacció emocional. Moltes coses. I de vegades també és com un apèndix d'un sistema econòmic... o de l'ordre polític establert. Recordem com als segles XVI i XVII, a Europa, durant la Reforma Protestant, regia la màxima política: *Cuius regio, eius religio* (A tal rei, tal religió), que venia a utilitzar la religió per garantir i facilitar la unitat política d'un regne, d'un estat.

Hem dit que al temple hi havia canvistes. Al pati exterior del temple es canviava la moneda que la gent portava pel sicle (shekel) de Tir, ciutat del sud del Líban, la moneda forta de l'època, però que no podia ser introduïda en el temple perquè duia la imatge de Melkart, divinitat fenícia venerada a Tir i a Cartago, assimilada a Hèrcules. Posteriorment, al temple es canviava el sicle de Tir per la moneda pròpia del temple, que no duia imatges ni signes pagans, i que era la única acceptada a l'interior del temple. D'aquesta manera, el temple venia a funcionar com un banc, i Jesús també vol foragitar aquest sistema a la vegada econòmic i sagrat. Recordarem que a l'evangeli de Lluc se'ns diu que els pares de Jesús van oferir un parell de tórtres per a la purificació de la mare de Jesús segons indicava la Llei:

Havien d'oferir en sacrifici, tal com diu la Llei del Senyor, "un parell de tórtres o dos colomins" (Lc 2,24).

Jesús, ja ho veiem, va bolcar les taules dels canvistes i les parades dels venedors de coloms (v.15b), no permetent ni tant sols el sacrifici dels coloms, l'ofrena de la gent més pobre:

Si ella no té recursos per a procurar-se un anyell, que prengui dues tórtres o dos colomins, l'un per oferir-lo en holocaust i l'altre per oferir-lo com a sacrifici pel pecat (Lv 12,8).

Jesús, citant Isaïes, parla d'una casa d'oració per a tots els pobles:

Acceptaré en el meu altar els seus holocaustos i sacrificis, perquè el meu temple serà anomenat "casa d'oració per a tots els pobles" (Is 56,7b).

Per tant, Déu, i en conseqüència també el temple, no és per a l'ús privat del judaisme, no és un lloc sagrat particular. Sentint com sent el temple com casa seva, Jesús l'obre a tots els pobles. Adonem-nos que Mateu s'estalvia la frase per a tots els pobles, segurament perquè s'adreça a uns creients d'origen jueu, gens inclinats a acceptar que el temple pogués ser per a tothom:

Diu l'Escriptura: El meu temple serà anomenat "casa d'oració", però vosaltres en feu una cova de lladres (Mt 21,13).

Marc, en canvi, que segons la tradició escriu l'evangeli a Roma i per a uns creients de majoria no jueva, insisteix en que el temple és per a tothom per tal que els seus lectors s'hi sentin reconeguts. Sigui com sigui, l'acusació de Jesús continua reblant el clau de la seva indignació amb unes paraules duríssimes que pren del profeta Jeremies:

Aquest temple que porta el meu nom, ¿us penseu que és una cova de lladres? Doncs sí, això és el que jo veig! Ho dic jo, el Senyor (Jr 7,11).

Jeremies, per ordre del Senyor, retreu al poble de Judà que s'omple la boca amb el nom del temple:

No us refieu de les paraules enganyoses repetint: 'Això és el temple del Senyor, el temple del Senyor, el temple del Senyor!' (Jr 7,4),

i en canvi oprimeix els immigrants, els orfes i les viudes, i a més roben, maten, cometen adulteri i juren en fals. Sí, i després de fer tot això, diu el Senyor:

I després veniu a presentar-vos al meu davant, en aquest temple que porta el meu nom. ¿Penseu que això us salvarà i que podreu continuar cometent coses tan abominables? (Jr 7,10).

Sí, han fet del temple una cova de lladres, el lloc on els lladres guarden el que han robat, on s'amaguen els lladres per no ser trobats, i fent això han convertit el lloc sant en un lloc on queda sacralitzat el robatori, el comerç de les coses santes. Jesús, amb la seva radicalitat posa en qüestió els que negocien i s'enriqueixen a costa del temple, tant si són particulars, com la pròpia institució del Temple, el Banc Central d'Israel, *avant la lettre*. Cal notar que tots tres evangelis sinòptics deixen ben clara la contraposició entre casa d'oració i cova de lladres.

La destrucció del temple va marcar els cristians que havien continuat anant-hi a pregar. També va marcar els cristians de Roma que van ser testimonis del triomf de Titus, el general vencedor i destructor del temple. Aquests cristians romans havien vist la comitiva dels presoners de guerra i els objectes de valor portats des d'Israel, entre ells els objectes del temple, i principalment el canelobre de set braços, del qual queda constància, i encara es pot veure, en el baix relleu de la part interior de l'arc de Titus al Fòrum romà, a Roma. Aquest fet va portar els cristians a aprofundir la seva fe, ja que ara el signe de la presència de Déu ja no serà un edifici de pedres, sinó *algú, el Crist ressuscitat*, a qui no es pot tancar entre les pedres d'un temple. Però la temptació de tancar Déu en un temple, o de limitar-lo, o de pensar que justifica els nostres projectes, o les nostres entitats, cristianíssimes per suposat... podria ser constant. Sí, *apropiar-nos* d'un Crist a qui ens sentim temptats de fer-li dir el que ens interessa en les nostres revisions de vida per tal de no canviar els nostres punts de partida. La crida, per tant, serà sempre la d'obrir-nos constantment al dinamisme de l'Esperit de Déu que vol fer noves totes les coses, en nosaltres i en els que ens envolten.

3.3. CONCLUSIÓ

Nosaltres creiem que en Jesús ens ha estat revelada, de forma única, perfecta, la natura de Déu, el qual *ha donat prova de l'amor que ens té, perquè Crist va morir per nosaltres quan encara érem pecadors* (Rm 5,8). La predilecció d'aquest Jesús pels pobres i pels pecadors, i encara pels pecadors públics, el situa contra l'ordre social i el poder econòmic i contra el poder religiós. Els seus profètics "*¡Ai de vosaltres!*", que trobem a les benaurances-malaurances de Lluc (Lc 6,24-26) i la seva acusació de que el temple ha estat convertit en una cova de lladres, que trobem a Marc (Mc 11,17), en són una mostra i manifesten quines són les preferències de Déu. La ira de Déu, en Jesús, no castiga els pecadors, dels quals Jesús es manifesta com amic i menja amb ells, en un banquet del que tantes vegades ha parlat com a paràbola del Regne. Jesús no s'indigna amb ells, cert, però els invita a la conversió:

Jo tampoc no et condemno. Vés-te'n, i d'ara endavant no pequis més. (Jn 8,11).

Déu desitja que el seu poble es converteixi, però la conversió no és la condició del seu amor, sinó que és el seu amor el que possibilita la conversió. Aquesta misericòrdia de Déu és incondicional... però no és cega. És plenament conscient i activa, i sant Pau ens ho recorda de forma molt clara:

Si el neguem, ell també ens negarà. Però encara que siguem infidels, ell continua fidel, ja que no pot negar-se ell mateix (2Tm 2,12c-13).

No, Jesús no pot negar-se ell mateix!

Números publicats en aquesta col·lecció

- 01 **L'autenticitat militant** - Teodor Suau
- 02 **Jesucrist fa possibles l'home i la dona nous i els impulsa a l'evangelització** - Xosé A. Miguélez
- 03 **L'estudi d'evangeli** - Florenci Costa
- 04 **La revisió de vida** - Josep Soler Llopart
- 05 **L'evangelització** - Julio Lois
- 06 **Ser responsable a l'ACO** - Comissió de Formació
- 07 **Acollir la persona en la seva dignitat de filla de Déu**- Oriol Xirinachs i grups de revisió de vida de l'ACO
- 08 **Llegir els evangelis avui** - Agustí Borrell
- 09 **Ser militant avui** - Diversos autors
- 10 **50 anys: l'experiència actual de l'ACO** - Divuit testimonis
- 11 **El retrat del moviment. Reflexions arran de l'enquesta realitzada als militants de l'ACO**
- 12 **Ser consiliari o consiliària a l'ACO** - Comissió de consiliaris
- 13 **Viuen en Déu. Record dels nostres difunts** - Diversos autors
- 14 **L'evangeli de Marc. El camí del deixeble de Jesús** - Josep M. Soterias
- 15 **En què creiem?** - Josep Lligadas
- 16 **Els infants: obrir portes i preparar camins** - Jaume Gubert
- 17 **La política, per al bé de tothom** - Diversos autors
- 18 **Fer revisió de vida a l'ACO** - Oriol Garreta
- 19 **Militància sociopolítica i espiritualitat** - Jesús Renau
- 20 **Notes sobre la crisi econòmica** - Josep M. Bricall
- 21 **Pau, l'apòstol de Jesucrist** - Jordi Latorre
- 22 **L'opció pels pobres** - Florenci Costa i vuit testimonis
- 23 **Els llibres bíblics dels profetes** - Joan Ramon Marín
- 24 **La indignació de Jesús** - Josep Jiménez Montejo